

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 109/01-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 4. júla 2002 predbežne prerokoval podnet A. R., v B., štátneho občana B., toho času v Ú. na v. t. odňatia slobody v L, zastúpeného advokátkou JUDr. K. D., K., na začatie konania pre namietané porušenie práv podľa čl. 47 ods. 3 a 4, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 3 písm. c) a e) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vedenom pod sp. zn. 5 To 52/96 a takto

r o z h o d o l :

Podnet A. R. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnený.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Na Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sa obrátil podaním z 18. júna 2001 označeným ako „Sťažnosť pre porušenie ústavných práv“ A. R (ďalej len „navrhovateľ“), ktorý v súčasnosti vykonáva trest odňatia slobody. Uvedené podanie doplnil ďalším podaním z 8. októbra 2001.

Navrhovateľ namieta porušenie svojich práv podľa čl. 47 ods. 3 a 4, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 3 písm. c) a e) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

Ich porušenia sa mal dopustiť Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pri rozhodovaní o odvolaniach proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 2 T 49/95 z 2. júla 1996 (ďalej len „rozsudok z 2. júla 1996“). Najvyšší súd totiž rozhodol uznesením sp. zn. 5 To 52/96 z 26. novembra 1996 (ďalej len „uznesenie z 26. novembra 1996“) na neverejnom zasadnutí, kde bol prítomný iba zástupca Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“), nie však navrhovateľ alebo jeho obhajca. Najvyšší súd však nemohol konať na neverejnom zasadnutí. Dôvodným totiž uznal len odvolanie príslušného krajského prokurátora, pričom odvolanie navrhovateľa posúdil ako nedôvodné. Toto však mohol urobiť len v jeho prítomnosti (§ 263 ods. 1 Trestného poriadku). Navrhovateľ tak bol podľa jeho názoru zbavený možnosti obhajovať sa adekvátnym spôsobom v rozhodujúcom štádiu trestného konania, ktoré vnieslo nezvratné zmeny v jeho neprospech v ďalšom štádiu.

Reagujúc na výzvu ústavného súdu ohľadne povinnosti splniť zákonné náležitosti návrhu na začatie konania v zmysle § 20 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vrátane povinného právneho zastúpenia navrhovateľa v konaní pred ústavným súdom, navrhovateľ požiadal ústavný súd, aby mu ustanovil právneho zástupcu.

Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 109/01-14 z 15. novembra 2001 žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu nevyhovelo, pretože podania navrhovateľa vzhľadom na ich obsah považoval za zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

Navrhovateľovi bola medzičasom (22. marca 2002) Slovenskou advokátskou komorou v zmysle § 38 ods. 1 písm. b) zákona č. 132/1990 Zb. v znení neskorších

predpisov určená na zastupovanie v konaní pred ústavným súdom advokátka JUDr. K. D. z K.

Menovaná listom, ktorý bol ústavnému súdu doručený 25. júna 2002, ústavnému súdu o. i. oznámila „Dňa 21. 6. 2002 som navštívila A. R. v ÚZNV L., pričom klientom mi bolo oznámené, že trvá v celom rozsahu na podanom návrhu, a to v celom rozsahu, s tým, že na ňom nič nemení. Týmto Vám zároveň tlmočím jeho stanovisko.“

II.

Podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom najmä splnenie všeobecných náležitostí návrhu na začatie konania a existenciu prípadných dôvodov pre jeho odmietnutie (§ 20, § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Podľa posledne citovaného ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Podania navrhovateľa možno vzhľadom na ich obsah kvalifikovať ako podnet na začatie konania pre porušenie práv podľa čl. 130 ods. 3 ústavy (v znení účinnom do 1. júla 2001).

III.

Zo spisu krajského soudu sp. zn. 2 T 49/95 vyplývají následovně významné skutečnosti, které ústavní soud rozvedl už v uznesení č. k. III. ÚS 109/01-14 z 15. novembra 2001 (část II odůvodnění).

Rozsudkem krajského soudu z 2. júla 1996 bol navrhovateľ uznaný vinným zo skutku právne kvalifikovaného ako trestný čin neprekazenia trestného činu podľa § 167 ods. 1 Trestného zákona, za čo mu bol uložený nepodmienečný trest odňatia slobody v trvaní troch rokov (so zaradením do prvej nápravno výchovnej skupiny) a trest vyhostenia. Ďalší spoluobžalovaný G. Z. (takisto štátny občan Bieloruska), ktorému mal navrhovateľ neprekaziť trestnú činnosť, bol uznaný vinným predovšetkým zo skutku právne kvalifikovaného ako pokračovací trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1 a ods. 2 písm. a) a e) Trestného zákona, za čo mu bol uložený najmä úhrnný výnimočný trest odňatia slobody vo výmere 24 rokov so zaradením do tretej nápravno výchovnej skupiny.

Proti tomuto rozsudku sa odvolali v zákonnej lehote obaja obžalovaní, ako aj krajský prokurátor (v neprospech navrhovateľa). Obžalovaný G. Z. však vzal 23. septembra 1996 odvolanie podané v jeho prospech späť, čo vzal najvyšší súd na vedomie uznesením z 30. septembra 1996, a tak sa stal rozsudok krajského soudu vo vzťahu ku G. Z. právoplatný. Najvyšší súd pôvodne 28. oktobra 1996 určil na prerokovanie odvolania navrhovateľa a krajského prokurátora termín verejného pojednávania na 26. november 1996, na ktoré predvolal o. i. aj navrhovateľa a pribral tlmočníka z jazyka ruského. Dňa 22. novembra 1996 však termín verejného zasadnutia zrušil a o podaných odvolaniach rozhodol uznesením z 26. novembra 1996 na neverejnom zasadnutí (za účasti zástupcu generálnej prokuratúry, avšak bez prítomnosti navrhovateľa a jeho obhajcu).

Výrokom tohto uznesenia najvyšší súd podľa § 258 ods. 1 písm. b) a c) a ods. 2 Trestného poriadku zrušil napadnutý rozsudok krajského soudu vo vzťahu k navrhovateľovi a vec podľa § 259 ods. 1 Trestného poriadku vrátil súdu prvého stupňa, aby ju v potrebnom rozsahu znovu prerokoval a rozhodol.

Výrokom tohto uznesenia najvyšší súd nerozhodol o odvolaní navrhovateľa, ktorým sa domáhal oslobodenia spod obžaloby. To, že toto odvolanie nepovažoval za dôvodné, vyplýva iba z odôvodnenia uznesenia („... a dospel k záveru, že dôvodné je iba odvolanie krajského prokurátora“, pozri str. 4 uznesenia). Najvyšší súd akceptoval viaceré námietky krajského prokurátora proti napadnutému rozsudku (tento sa domáhal uznania viny navrhovateľa v zmysle obžaloby, to znamená zo skutku právne kvalifikovaného ako spolupáchateľstvo k trestnému činu vraždy podľa § 9 ods. 2 k § 219 ods. 1 a ods. 2 písm. e) Trestného zákona, a uloženia mu trestov odňatia slobody pri hornej hranici trestnej sadzby a vyhostenia) a krajskému súdu v uznesení najmä uložil, aby doplnil dokazovanie vo vymedzenom smere.

Krajský súd na hlavnom pojednávaní vykonal doplnenie dokazovania v intenciách rozhodnutia najvyššieho súdu a po vyhodnotení dôkazov uznal navrhovateľa rozsudkom sp. zn. 2 T 49/95 z 3. apríla 1997 vinným zo skutku právne kvalifikovaného ako spolupáchateľstvo k trestnému činu vraždy podľa § 9 ods. 2 k § 219 ods. 1 a 2 písm. e) Trestného zákona. Za to mu uložil trest odňatia slobody vo výmere 12 rokov so zaradením do tretej nápravno-výchovnej skupiny a trest vyhostenia.

Navrhovateľ sa proti rozsudku odvolal. V spise sa nachádzajú odôvodnenia odvolania ako zo strany navrhovateľa, tak aj zo strany jeho obhajcu, kde sa požaduje zrušenie napadnutého rozsudku a oslobodenie navrhovateľa spod obžaloby, resp. vrátenie veci krajskému súdu na nové konanie a rozhodnutie (pozri napr. č. 1. 1235-1242, 1246-1251, 1260-1267 a 1268-1275).

Najvyšší súd konal o odvolaní navrhovateľa na verejnom zasadnutí 21. októbra 1997, na ktorom boli osobne prítomní aj navrhovateľ, jeho nový obhajca a tlmočník z jazyka ruského.

Zo zápisnice o tomto verejnom zasadnutí, ktoré trvalo od 9.00 do 12.00 h, okrem iného vyplýva, že navrhovateľ bol predsedom senátu poučený o svojich procesných právach, člen senátu oboznámil prítomných napr. s chybami, ktoré sa napadnutému rozsudku vytykajú, a s podstatným obsahom doterajšieho konania a navrhovateľ sa vyjadril k uvedenému spisovému materiálu a na záver najvyššiemu súdu navrhol zrušiť napadnutý rozsudok a jeho spod obžaloby oslobodiť.

Najvyšší súd vyhlásil na záver verejného zasadnutia uznesenie sp. zn. 5 To 41/97, ktorým podľa § 256 Trestného poriadku odvolanie navrhovateľa zamietol, pretože nie je dôvodné. V písomnom vyhotovení uznesenia sú uvedené argumenty, prečo najvyšší súd považuje rozsudok krajského súdu z 3. apríla 1997 za správny a odvolanie navrhovateľa za nedôvodné, vrátane nadbytočnosti niektorých dôkazov, ktoré navrhovateľ požadoval ešte vykonať.

IV.

Navrhovateľ vo svojich podaniach o. i. uviedol, že „Svojim podaním na Ústavný súd SR sa domáham priznania porušenia mojich práv zakotvených v čl. 47 ods. 3, ods. 4; v čl. 48 ods. 2; a v čl. 50 ods. 3 Ústavy SR a tak tiež v čl. 6 ods. 3 písm. c), e) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd“, pričom „namietam porušenie mojich práv len zo strany Najvyššieho súdu SR“ (v konaní vedenom pod sp. zn. 5 To 52/96).

Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Podľa ods. 3 citovaného ustanovenia všetci účastníci sú si v konaní podľa ods. 2 rovní, pričom v súlade s ods. 4, kto vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa vedie konanie podľa ods. 2, má právo na tlmočníka.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy: „Každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala ... v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.“

V súlade s čl. 50 ods. 3 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Medzi minimálne práva osoby obvinenej z trestného činu podľa čl. 6 ods. 3 dohovoru patria aj:

c) obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú;

e) mať bezplatnú pomoc tlmočníka, ak nerozumie jazyku používanému pred súdom alebo týmto jazykom nehovorí.

Už v citovanom uznesení č. k. III. ÚS 109/01-14 z 15. novembra 2001 ústavný súd uviedol v podstate nasledovné (časť III odôvodnenia).

Nie je vylúčené, že najvyšší súd konaním a rozhodnutím na neverejnom zasadnutí 26. novembra 1996 mohol porušiť základné práva navrhovateľa podľa ústavy, resp. dohovoru, konkrétne rovnosť v konaní, právo na tlmočníka, právo na konanie v jeho prítomnosti, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom a právo na obhajobu.

Podľa znenia § 263 ods. 1 Trestného poriadku účinného v rozhodnom čase: „O odvolaní rozhoduje odvolací súd na verejnom zasadnutí. Aj na neverejnom zasadnutí môže urobiť rozhodnutie

a) podľa § 253, 255 a 257,

b) podľa § 258 ods. 1, ak je zrejmé, že vadu nemožno odstrániť na verejnom zasadnutí.“

Je nanajvýš pravdepodobné, že vyššie označené práva navrhovateľa by boli náležite rešpektované, pokiaľ by najvyšší súd nebol 26. novembra 1996 využil možnosť, ktorú mu poskytoval § 263 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku (konať a rozhodnúť na neverejnom zasadnutí), a o odvolaní navrhovateľa a krajského prokurátora by bol konal a rozhodol na verejnom zasadnutí (ako aj pôvodne zamýšľal).

Najvyšší súd sa rozhodol zrejme na základe argumentácie krajského prokurátora v jeho odvolaní proti rozsudku krajského súdu z 2. júla 1996 konať a rozhodnúť na neverejnom zasadnutí, keďže z tohto odvolania vyplývali také nedostatky konania a rozhodnutia krajského súdu, ktoré nebolo možné odstrániť na verejnom zasadnutí, a jeho rozsudok musel byť beztak zrušený. Odôvodnenie zrušujúceho uznesenia najvyššieho súdu z 26. novembra 1996 to napokon náležite dokumentuje.

Keďže navrhovateľ sa obrátil o ústavnú ochranu v naznačenom smere na ústavný súd v roku 2001, to znamená po právoplatnom skončení jeho veci (v roku 1997), vzniká otázka, či eventuálne porušenie ním označených základných práv v roku 1996 mohlo mať nejaký nepriaznivý vplyv na ďalší postup v konaní a na konečné právoplatné rozhodnutie a či teda mohlo dôjsť aj k porušeniu ústavnosti. Ústavný súd, posudzujúc námietky navrhovateľa v kontexte jeho trestnej veci ako celku, musí dať v týchto súvislostiach zápornú odpoveď na označenú otázku.

Z uznesenia najvyššieho súdu z 26. novembra 1996 je zrejmé, že tento by bol rozhodol v podstate rovnakým spôsobom bez ohľadu na to, či by konal verejné alebo neverejné zasadnutie. Označené uznesenie navyše nepredstavovalo konečné rozhodnutie vo veci, ale bolo len akýmsi „medzistupňom“ (aj keď významným) v nej. Po tomto rozhodnutí mohol navrhovateľ realizovať ním namietané práva v rozsahu vyplývajúcom z ústavy a dohovoru ako na hlavnom pojednávaní na krajskom súde (kde došlo aj k vyhláseniu

rozsudku 3. apríla 1997), tak aj na verejnom zasadnutí najvyššieho súdu 21. októbra 1997, kde došlo k právoplatnému skončeniu jeho trestnej veci.

Posudzujúc konanie v trestnej veci navrhovateľa vedenej na krajskom súde pod sp. zn. 2 T 49/95 ako celok (z obdobného posudzovania vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, pozri o. i. rozsudok vo veci Delta v. Francúzsko, 1990, séria A, č. 191-A), ústavný súd musí podnet navrhovateľa odmietnuť ako zjavne neopodstatnený. Namietané porušenia jeho práv podľa ústavy a dohovoru, ku ktorým mohlo eventuálne dôjsť v konaní najvyššieho súdu vedenom pod sp. zn. 5 To 52/96, boli nepochybne odstránené v ďalšom konaní a právoplatné skončenie veci uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 5 To 41/97 z 21. októbra 1997 už naznačenými nedostatkami netrpí.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. júla 2002